

HABERMAS'IN "SİYASET-BİLİM" İLİŞKİSİ MODELLERİ VE TÜRKİYE'DEKİ DÜŞÜNCE KURULUŞLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Habermas' Models Of Relationship Of "Politics-Science" And An Evaluation Of The Think-Tanks In Turkey

Öğr. Gör. Çiçek TOMRUKÇU

Gebze Teknik Üniversitesi, Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, Kocaeli/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6406-4332>

ÖZET

1950'lerden bu yana devam eden siyasetin bilimselleşmesi talebinin temelinde devletin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kesin bilimsel verilerle hareket etme isteği yatmaktadır. Bu talep bir yanda devlet eliyle yapılan bilimsel araştırmaların çapını ve kamu hizmetlerindeki bilimsel danışmanlığın boyutlarını güçlendirmiş, diğer yanda ise devlet ve yönetim aygıtlarında çalışan uzman sayısını arttırmıştır. Max Weber'in modern toplumlarda rasyonelleşmenin bir sonucu olarak gördüğü bürokratikleşme, uzmanların iktidarını beraberinde getirmiştir. Elbette bilimsel uzmanlar devlet iktidarını ele geçirmemiştir ancak modern toplumun karmaşıklaşan sorunlarının çözüme ulaştırılabilmesi için iktidar kullanımının artık uzmanlık bilgisi olmadan sürdürülmesi zor görünmektedir. Siyasetin, toplumu yönlendirme ve düzenleme talebinin artmasıyla birlikte her geçen gün daha fazla ihtiyaç duyduğu bilimsel bilgi, siyasal aktörler ile bilimsel uzmanlar arasındaki ilişkiyi zorunlu kılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Siyasetin Bilimselleşmesi, Karar Vericilik Modeli, Teknokratik Model, Pragmatik Model, Düşünce Kuruluşları

ABSTRACT

The desire to act based on precise scientific data after the World War II is what lies at the root of the state's demand for the scientific of politics since 1950s. This demand has not only expanded the state-funded scientific research and reinforced the scientific counseling provided in public services, but it has also increased the number of experts working in state and administrative organs. Bureaucratization, as seen as a result of rationalism in modern societies by Max Weber, has brought along with it the ruling power of experts. The experts in the field of science have not totally grabbed the power for sure; nevertheless, the use of power without experts' knowledge to solve the problems of the modern society that are becoming more and more complicated seems harder to maintain now than ever before. The scientific knowledge, which is needed more by the politics every passing day due to its increasing demand to guide and regulate the society, has made the relationship between political actors and scientific experts an obligation.

Key Words: scientification of politics, model of decisionism, model of technocracy, model of pragmatism, think-tanks

1. GİRİŞ

Modern devletin gelişiminin uzmanlık bilgisine bağımlı olduğu saptamasını yapan Max Weber, siyasetçilerin meşruluk kazanmak ve bilgilerinden destek almak için üniversite eğitimi almış hukukçu, hümanist eğitim görmüş yazar ve gazeteciler gibi uzmanlardan faydalandıklarının altını çizmektedir (Weber, 2008:156). Weber gibi Jürgen Habermas da modern devletin, hukuk eğitimi almış memurların toplumsal ilişkileri rasyonelleştirmesi bağlamında uzmanlık bilgisine gereksinim duyduğunu ifade etmektedir (Habermas, 2009:86). Modern devletin rasyonellik ölçütü, rasyonel karar verme ölçütlerine tabii toplumsal alanların genişlemesini beraberinde getirmiştir. Rasyonelleşme ve uzmanlık bilgisi temelinde siyasetin yeniden biçimlendirilmesi sürecinde bu bilgiye sahip olan bilimsel uzmanlar, siyasal alanda giderek yaygınlık kazanmıştır. Bu eğilim, II. Dünya Savaşı sonrası modern demokrasinin yeniden inşasına yönelik çabalarla daha da yaygınlık kazanmıştır.

1950'lerle birlikte siyasal olan ile rasyonel olanı birleştirmek üzerinden ilerlemiş olan yeni siyasallık anlayışı, bilimsel tekniklerden yararlanarak herkesi kapsayıcı kararların alınabileceğini varsaymıştır. Bu varsayım, bilim ve akıl yürütmeye dayalı değerlerin egemen olduğu ve bilgi üretiminin piyasa süreçlerine eklenildiği bir yönetim kavrayışını inşa etmiş, "bilginin elde edilmesi, örgütlenmesi, denetimi ve

kullanılması” da temel bileşenler olarak kabul edilmiştir. Bu “bilimsel siyaset” anlayışı, gelecek için plan ve programlar üreten bir uzmanlık alanı olarak siyaset kavrayışının yaygınlaşmasına izin vermiştir (Köker, 2007:22). Siyasal toplumun bilimsel verilerle yönlendirilebileceği ve düzenlenebileceği anlayışının kabul görmesi bilimsel uzmanlar ile siyasal aktörler arasındaki ilişkiyi zorunlu kılarken, bu ilişki “siyasetin bilimselleşmesi” eğiliminin güçlenmesi ile sonuçlanmıştır. Habermas, bu eğilimi görünür kılan gelişmeyi “devlet siparişiyle yapılan bilimsel araştırmaların çapı ve kamu hizmetlerindeki bilimsel danışmanlığın boyutları”ndaki artış ile açıklamaktadır. Weber’in modern devletin bürokratikleştirilmiş iktidarının oluşturulması olarak kavradığı “rasyonelleştirme”nin, bu gelişme ile yeni bir aşamaya ulaştığını ileri sürmektedir. Çünkü Habermas’a göre bu gelişme sadece yönetme etkinliğini rasyonelleştirmekle kalmamış; uzmanlık bilgisi ile siyasal pratik arasında kurulan ilişki, siyasal aktörler ve karar vericiler aleyhine yapısal değişime uğratmıştır (Habermas, 2010:89). Bu ilişkiyi açıklama çabasını ortaya koyduğu ve 1963 yılında yayınladığı “Siyasetin Bilimi ve Kamuoyu” başlıklı çalışmasında Habermas, siyaset-bilim ilişkisi karar vericilik, teknokratik ve pragmatik modeller çerçevesinde üçlü bir ayırım yapılarak ele almaktadır.

Bu makale, siyaset-bilim ilişkisinin görünür olduğu “düşünce kuruluşları” tarafından yürütülmekte olan çalışmaların karar alma süreçlerine etki etme biçimlerini, Habermas tarafından ortaya koyulan karar vericilik, teknokratik ve pragmatik modeller çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmadaki temel kabul, siyasa süreci için bilgi üreten kurumlar olarak düşünce kuruluşlarının siyaset ile bilim arasında köprü kurma görevini yerine getirdikleri düşüncesine dayanmaktadır.

2. HABERMAS’IN SİYASET-BİLİM İLİŞKİSİ TİPOLOJİSİ

Bilim ve siyasetin iki sosyal alt sistem olarak birlikte nasıl çalıştığını anlama çabası olarak geliştirdiği modellerde Habermas, modern toplumun artan karmaşıklığına bir siyasal sistemin tepkisinin üç yönlü olabileceği fikrini geliştirmiştir: (1) yeterli bilimsel bilgi ile donatılmamış olsa da siyasetçi, profesyonel yönetim karşısında siyasal erki elinde tutar; (2) son derece uzmanlaşmış ve bilimsel olarak iyi bilgilendirilmiş uzmanlar, siyasete hakimdir; veya (3) tartışılan sosyal sorunlara en iyi çözümleri bulmak için her ikisi de pragmatik ve hiyerarşik olmayan bir şekilde birlikte çalışmaktadır (Sager, 2007: 430). Bu tepkileri “karar verici”, “teknokratik” ve “pragmatik” olarak üçlü bir ayırımla açıklayan Habermas, siyaset ve bilim ilişkisinin modern demokrasiler açısından siyasetin bilimselleşmesi imkanlarını nasıl genişletilebileceğinin sınırlarını belirlemeyi amaçlamaktadır.

2.1. Karar Verici Model

Bilim ile siyaset arasında araçsal bir ilişki olasılığı üzerinde duran Weber’in uzmanlık bilgisi ile siyasal karar alma ilişkisinde yaptığı ayırımdan hareketle uzman ve siyasetçinin işlevleri arasına sınırlar koyarak kurulacak işbölümü çerçevesinde ele alınan ilk model olarak “karar vericilik modeli” karşımıza çıkmaktadır. Habermas bu modelde siyasetçiyi, siyasal kararların iyileştirilmesi amacıyla uzmanlık bilgisini kullanan bir aktör olarak konumlandırmaktadır ancak siyasal eylemin rasyonel bir nitelik kazanabilmesi için karar alma iradesinin son tahlilde siyasetçiye ait olması gerektiğini vurgulamaktadır. Hobbes’a kadar uzanan bir gelenekten esinlenerek Weber’in geliştirdiği siyaset ve bilim arasındaki ilişki sınırlar, hedefler ve araçların ayırımı kadar “rollerin karşılıklı kabulü”ne dayanmaktadır. Bu ilişkide bilimsel bilgiye sahip uzmana düşen görev, çalışma alanı içerisinde yer alan konularda araştırmasını yürütmek ve sonuçlarını ortaya koymaktır. Siyasetçinin ise her ne kadar uzman bilgisini kullanması gerekse de, kendini kanıtlama ve iktidar pratiği nedeniyle siyasal eyleme dair kararları alma iradesi göstermesi beklenmektedir. Çünkü siyasal eylem sadece rasyonel olarak temellendirilme yoluna gidildiğinde irrasyonel bir nitelik kazanacaktır. Kısaca bu model, siyasetin bilim üzerindeki belirleyiciliğinin korunmasına, bilim ile siyaset arasındaki görev dağılımı çerçevesinde uzmanlık bilgisinin siyasa sürecine dâhil edilip edilmeyeceğine siyasetçilerin karar vermesine dayanmaktadır. Aynı zamanda karar verici model, uzmanı siyasetçinin tavsiyelerine başvurduğu bir danışman olarak konumlandırmakta; kamusal alanı, uzmanlar ve liderler arasındaki yetki dağılımının dışında bırakarak sadece karar alıcıların meşrulaştırılmasına hizmet eden bir alana dönüştürmekte ve kararları kamusal tartışma dışında bırakmaktadır. Bunun sonucu olarak, açık tartışmaların yürütüldüğü ve demokratik seçimlerin yapılabilirdiği bir alan olma özelliğini yitiren kamusal alan, kamusal tartışma özelliğini yitirerek karar alıcıların alkışlandığı bir alana dönüşmektedir. Böylece siyasetin bilimselleşmesi, Weber’in geliştirip Schumpeter tarafından yaygınlaştırılarak siyaset sosyolojisi tarafından sorgulanmaksızın benimsenmiş bulunan, demokratik irade oluşum sürecini iktidara seçilmiş kişilerin alkışlanmasına indirgenmektedir. (Habermas, 2010:90-96).

Siyaset ve bilimi iki farklı sistem olarak ele alan model, verilecek siyasal kararlar için siyasal eylemi uzmanlık bilgisinin üstünde konumlandırarak iktidarı meşrulaştırma görevini yerine getirse bile (Çetin ve Şahan, 2019:4045), bilimsel bilgiyi toplumsal gereksinim ve ilgilerle buluşturamadığı sürece rasyonelleştirme işlevini tamamlayamayacaktır.

2.2. Teknokratik Model

Siyasal iktidarın rasyonel bir yönetime indirgendiği Bacon, Saint-Simon ve Comte'a kadar geri giden "teknokratik model"de ise uzmanın kararları siyasetçinin kararına ağır basmaktadır. Pratik sorunların çözümü uğruna siyaset sürecini rasyonelleştirerek uzmanın siyasetçiye olan bağımlılığının tersine çevrilmesi, siyasetçinin karar verme rolünü pratikte kurgusal bir göreve indirgemektedir. Karar alma inisiyatifinin yalnızca bilimsel analiz ve teknik planlama uzmanlarına bırakılması, siyasetin bilimselleştirilmesine hizmet etmek yerine devletin rasyonel bir yönetim aygıtına dönüşmesiyle sonuçlanmaktadır. Siyasal kararların teknik bir meseleye indirgendiği bu bakış açısında, siyasetçilerin değer sistemlerinin yükünden kurtarıldığı düşünülen kararlar, bu defa teknik bilginin sınırlarına hapsedilmektedir. Oysa bu modelde alınan kararlar, teknik ilerlemenin özgürleştirici gücü ile meşrulaştırılırken, değerleri dışlayan teknik bilgi de demokratik irade oluşumuna ihtiyaç duymamaktadır. Siyasal iktidarın rasyonel bir yönetme aygıtına indirgenmesi ile demokratik irade oluşumunun ortadan kaldırılması ise demokrasiden vazgeçmekle aynı anlamı taşımaktadır. Seçkinci yaklaşımın bir varyantı olan teknokratik teoremin biçimlendirdiği teknokratik model, bilgiye sahip olanların egemen olduğu bir yönetimi, ideolojik ve ahlaki kriterleri dışarıda bırakarak toplumsal sorunların çözümünü teknik bir meseleye indirgeyen bir bakış açısını ortaya koymaktadır (Putnam, 1977: akt. Fischer, 1990:22; Fischer, 1991: 333; Habermas, 2010:92,97).

Habermas, demokratik toplumlarda iktidarın rasyonelleştirilmesi adına bilimin, bir güç olarak öncelikli konuma getirilmesinin bilim ile kamuoyu arasındaki iletişim akışının önüne bazı açmazlar çıkardığını saptamaktadır:

1. Bilginin, bilimsel ve teknik bilgiyi sipariş verenlerin rekabet ya da devlet sırrı gerekçeleriyle, gizlilik talimatları yoluyla kamuya açılmasının engellenmesi,
2. Modern araştırma işleminin örgütlenmesindeki bürokratik yalıtım,
3. Bilim içi kamusal alan ile siyasal kamusal alan arasındaki bağlantısızlık,
4. Siyasal karar almada bir güç odağı haline gelen uzman ile bilim insanlarının yetkisiz sorumlu olarak tanınmaları nedeniyle, kamusal alanda hesap verme sorumluluklarının kurumsallaşamaması (Köker, 2007, 27).

Bilgiyi sipariş eden siyasal aktörler ile uzmanlar arasında ve kapalı kapılar ardında sürdürülen ilişkiler alınacak kararlara kamuoyunun iradesinin yansımaya engel olmakla birlikte kamusal tartışmayı anlamsızlaştırmaktadır. Bilimsel uzmanlar, toplumsal sorunları saptama aşamasından sorunların çözümlerine yönelik tavsiyelerini belirlemelerine kadar uzanan süreçte meşru kamu rızasına ihtiyaç duymadan bilimin tarafsız ve değerlerden bağımsız olduğuna inancından hareketle toplumu anlama ve yorumlama işlevini yerine getirerek siyasetin bilimselleşmesine hizmet ettiklerini düşünmektedirler. Oysa bilimselleşme uğruna siyaset sürecinin bilimsel ve teknolojik seçkinlerin uhdesine bırakılmayacağına dikkat çeken isimlerden biri olan Amerikan Başkanı Eisenhower, 1961'de yaptığı konuşmasında şu uyarıyı yapmıştır:

"... Federal istihdam, proje tahsisleri ve paranın gücü tarafından ulusal bilim adamlarının egemenliği olasılığı her zaman mevcuttur ve dikkate alınması gereken bir konudur. Yine de, bilimsel araştırma ve keşiflere saygı duyarak, gerektiği gibi, kamu politikasının kendisinin bilimsel teknoloji elitinin tutsağı haline gelebileceği eşit ve zıt tehlikeye karşı da uyanık olmalıyız. ...¹"

Siyasal aktörler kadar siyaset bilimciler için de siyasetin bilimselleşmesi ile birlikte alınacak kararların, değerlerle yüklü kamuoyunun iradesi yerine değerlerden bağımsız olduğu kabul edilen bilim insanlarının

¹ Eisenhower "Askeri-Sanayi Kompleksi Konuşması"nda gelecek için federal finansman yoluyla bilimin egemenliğinin, kendi deyimiyle "bilimsel-teknolojik elit"ler tarafından bilime dayalı kamu politikasının egemenliğinin neden olabileceği tehlikeler hakkındaki endişelerini dile getirmiştir.

uzmanlık bilgisine bırakılması, siyaset ve bilim ilişkisi tartışmalarının odağında yer alan endişelerden birisi olmuştur.

Gerek teknokratik gerekse karar verici modelde, politika yapıcılar ile uzmanların modern kitle demokrasilerinde karşı karşıya kalınan meşruiyet ikileminin iki tarafını temsil ettiklerine dikkati çeken Weingart ise karar verici modelde politika oluşturmanın rasyonalite açığına, teknokratik kararlarda ise meşru kamu rızasının olmamasına işaret etmektedir. Mevcut demokrasiler “kamu kararlarının meşrulaştırılmasının iki devresi” temelinde işlemektedir. Buna göre kararlar ya mevcut bilgi ışığında rasyonelleştirilmekte ya da iktidar temsilcileri tarafından verilmektedir. İlki için meşru otorite, uzmanları hükümetlere getiren bilim olurken; ikincisi için seçimlerde elde edilen kamu rızası olmaktadır (Weingart, 1999: 154).

2.3. Pragmatik Model

Karar verici ve teknokratik modellerde siyaseti bilimselleştirme iddialarında eksik kalan tarafları aşmanın koşullarını arayan Habermas, “pragmatik model” ile kamuoyunu da bu sürece dahil etmektedir. John Dewey’in uygulanabilir teknikler ile pratik kararlar arasında kurduğu ilişkinin pragmatik olarak sınanması ve böylece rasyonel olarak ele alınması düşüncesinden hareketle oluşturduğu bu modelde, bilimsel uzman ile siyasetçinin işlevleri arasında kesin bir ayrıma gitmek yerine eleştirel bir etkileşim ilişkisi öngörmektedir. Teknokratik modeldeki gibi uzmanlar, siyasal karar alıcıların üzerinde egemen konuma yerleştirilmezler ancak karar alıcı modeldeki gibi siyasal sorunların çözümünde siyasetçiler de bir korunağa sahip değillerdir. Bunun yerine, bilimsel bilgiye sahip uzmanların karar alıcılara danışmanlık yaptıkları ve siyasetçilerin de bilim insanlarını gereksinimleri dahilinde görevlendirdikleri dönüşümlü bir iletişim söz konusudur. Karar verici modelin kamusal alanı sadece bir alkışlama ve onaylama alanına dönüştürmesine ve teknokratik modelin demokratik irade oluşumunu anlamsızlaştırmasına izin verilmediği pragmatik modelde, teknik ve stratejik bilgi ile donatılmış önerilerin siyaset süreçlerine aktarılmasında kamusal alanın aracılığına ihtiyaç duyulmaktadır. Kamusal alanda gerçekleştirilmesini öngördüğü etkileşimli iletişimin fiili zorluklarının farkında olan Habermas, bu zorluğu aşmanın yolunu bilimsel bilginin kamusal alanın gündelik diline tercümesinde ve pratik sorunların da yeniden stratejik ve teknik önerilerin uzmanlık diline geri tercümesinde görmektedir. Çünkü Habermas’a göre siyasetin bilimselleştirilmesi için belirleyici unsur, bilimlerin kamuoyu ile ilişkisidir. Aksi halde siyasal eylemin bilimselleştirilmesinin en ilerlemiş örneği olan ABD’deki gibi kamusal sorunlarla ilgili kararlar, yalnızca bilim insanları ile siyasetçiler arasında gerçekleşen görüşmelerle, başka bir deyişle etkileşimli iletişim imkanları tanınan yurttaşların siyasal anlayışlarıyla şekillenmeden belirlenecektir. Halbuki siyasal kararların onay zemini, ihtiyaçların teknik bilgi ölçütüne uygun olarak dile getirilmesi yerine bizzat bilgi ile donanmış yurttaşların bilinci olmalıdır. Habermas siyasetin bilimselleştirilmesi sürecinin, kamu politikalarına dahil edilen bilimsel bilginin miktarı ve bu bilginin şekillendirdiği teknik karar alma ile gerçekleşemeyeceğini ileri sürmektedir. Ona göre siyaset ile bilim arasındaki iletişim, ancak kamusal tartışma imkanı yaratan bir kamusal alanın varlığında ve bu alanda yer alan bilgilenmiş yurttaşların alınacak kararlara etki edebilmesinin mümkün kılındığı koşullarda siyasetin bilimselleşmesine olanak tanıyacaktır. Aksi takdirde toplumsal sorunların kamusal tartışmanın dışında tutulması, siyasal kamusal alanın ortadan kaldırılması ve halkın politikasızlaştırılması, yurttaşların siyasal rüşünü elinden alacak ve yalnızca onay için başvuru bir kitleye dönüştürecektir (Habermas, 2010:93-107).

Habermas’ın üç modelinin “kamusal alan”, “demokratik irade” ve “kamusal tartışma” işlevleri Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Habermas’ın modellerinde kamusal alan, demokratik irade ve kamusal tartışmanın işlevleri

	Karar Verici Model	Teknokratik Model	Pragmatik Model
Kamusal Alan	Siyasetçinin meşrulaştırılmasına hizmet eder	Yönetim personelini meşrulaştırır	Teknik ve stratejik önerilerin pratiğe aktarılmasını sağlar
Demokratik İrade	Seçkinlerin alkışlanmasına dayanır	Demokratik iradeyi anlamsızlaştırır	Kamusal tartışma ile elde edilir
Kamusal Tartışma	Kararlar kamusal tartışmanın dışında siyasetçiler tarafından alınır	Kararlar kamusal tartışmanın dışında uzmanlar tarafından alınır	Pratik sorunlar kamusal alanda kamuyunun dahil edildiği tartışmalar sonucunda karara bağlanır

3. KARAR VERİCİ, TEKNOKRATİK VE PRAGMATİK MODELLER ÇERÇEVESİNDEN DÜŞÜNCE KURULUŞLARININ SİYASET-BİLİM İLİŞKİSİNE BAKIŞ

Habermas'ın siyaset ve bilim arasında kurulacak ilişki için belirlediği modeller çerçevesinde Türkiye'de faaliyet gösteren düşünce kuruluşlarında yürütülmekte olan çalışmaların incelenmesi amacıyla düşünce kuruluşunda çalışan 19 bilimsel uzman ile görüşmeler yapılmıştır. Gerçekleştirilen görüşmelerde uzmanlara, “yürütülen çalışmalarla ulaşılmak istenen kitle”, “kamuoyu ile ilişki”, “çalışma çıktılarının yazımı esnasında kullanılan dil” ve “çalışma çıktılarının kamuoyu ile paylaşımı amacıyla hangi kanalları kullandıkları”ni tespit etmeye yönelik sorular yöneltilmiştir.

3.1. Yürütülen Çalışmalarla Ulaşılmak İstenen Kitle

Görüşme yapılan uzmanlara, bağlı oldukları düşünce kuruluşlarının yürüttükleri çalışmalarla öncelikli olarak “kimleri etkilemek istedikleri” sorusu sorulmuş, çalışma çıktılarının kullanıcısı olarak belirledikleri kitlenin kimlerden oluştuğu analiz edilmek istenmiştir. Alınan cevaplar sıralandığında “karar alıcılar”ın, düşünce kuruluşlarında çalışan uzmanlar için öncelikli etkilemeyi hedeflediği kişiler arasında ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

Bütün düşünce kuruluşlarının tek bir hedefi var, karar verme konumundakileri etkilemek. Bir tanesi kamuoyu yaratırsınız etkilersiniz. İkincisi de doğrudan doğruya konuşursunuz. ... Yaptığımız bir çalışma çok ses getirdi ama nerede? Halkta değil çünkü insanlar anlamıyorlar. Onların böyle bir sorunu yok ama devlet katında var (Can, İstanbul).

Tablo 2. Uzmanların yürütülen çalışmalarla ulaşılmayı istedikleri hedef kitle

Hedef Kitle	Cevap veren kişi sayısı	Yüzde
Karar alıcılar	19	100%
Kamuoyu	14	74%
Akademi	13	68%
STK	11	58%
Medya	7	37%
İş dünyası	4	21%
Meslek kuruluşları	3	16%
Diplomat	3	16%
Diğer düşünce kuruluşları	3	16%
Yerel yönetim	3	16%
Uluslararası kamuoyu	2	11%
Gençler	2	11%
Entelektüeller	1	5%
Uzmanlar	1	5%

19 yanıtlıyıcıdan 14'ü “kamuoyu”nu ulaşılması gereken hedef kitle olarak sıralarken, 5 kişi düşünce kuruluşlarında üretilen bilgiyi sokaktaki insanı, siyasete olan ilgisizliği nedeniyle ya da bu bilginin onun anlayamayacağı kadar teknik bir konu olması nedeniyle hedef kitlesi arasında görmemektedir.

Öncelikle tabii kamuoyu. Kamuoyunun biraz daha erişebilir olmasını istiyoruz bu bilgiye. Teorik temeli olmasa da akademik kalitede üretilebilecek bilginin düzgün bir şekilde referanslanan, sağlam temellere dayanan, belli akademik kriterlerden geçen, teorik çerçeve olmasa da, bir çalışmanın kamu için erişilebilir hale gelmesi bizim önceliklerimizden bir tanesi. Bir diğer bileşen sivil toplum kuruluşları, akademi ve diğer think tankler bu alanı

çalışan, hem Türkiye hem yurtdışında. Bir diğer bileşen medya. Kamuoyuna ulaşmanın ve tartışmayı şekillendirmenin en kolay platformlarından bir tanesi olduğu için. Ve tabii ki en nihayetinde kamuoyunun kendisi yani devlette karar alıcılara erişmek (Barış, İstanbul).

Türkiye toplumu, akademi, medya, karar alıcılar, Ankara'daki bürokratlar, siyaset yapıcılar. Kamuoyunun nasıl kullanacağı zaten onların takdirine kalmış da, karar alıcıların siyasetlerini, önceliklerine belirlerken yaptığımız bir araştırma varsa oradan çıkarılacak dersler varsa bunları da dikkate almaları (Fatih, İstanbul).

Yanıtlayıcıların üçüncü sırada yer verdiği bir diğer kitle ise “akademisyenler”den oluşmaktadır. Üniversitelerde üretilen bilgi ile düşünce kuruluşlarında üretilen bilgi arasındaki farklılıklar yer almakla birlikte bilimsel metodolojinin kullanıldığı ancak güncel konularda daha hızlı ve problemlerin çözümleri konusunda öneri odaklı bir bakış açısıyla yazılmaları nedeniyle bilimsel uzmanlar bu çıktılarını akademisyenlere ulaşmasını hedeflediklerini ifade etmişlerdir:

Önceliğimiz, çıkardığımız dergideki akademik yazıların bir numaralı alıcısı akademisyenler olmalı. Ama kamuoyuna yönelik güncel meseleler hakkındaki analizler, değerlendirmelerin asıl muhatabı tüm kamuoyu. Bunun içerisinde öğretmeni de olur, akademisyene de olur, serbest meslek mensubu da olur, siyasetçi de olur, herkes olabilir. Ama bizim arzu ettiğimiz, hitap ettiğimiz tüm kamuoyu da olsa, özellikle siyasetçilerin, daha doğrusu siyasetçi denilince genelde meclisteki vekiller aklı geliyor ama o değil. Siyasetçiden kastımız, siyaset mekanizmasında, karar alma mekanizmasında etkisi olan herhangi bir kişi. Kamu kurumlarındaki karar alma mekanizmasına yakın bürokrasi, aynı zamanda ciddi bir akademik uzmanlık taşıyan bürokratlardan oluşuyor. Dolayısıyla onlar, akademisyenler siyasal karar alma mekanizmasının bütün unsurları bizim önceliğimiz. Önceliğimizi oluşturan kesimin içerisinde siyasetçi var, hiç bu konudan anlamayan siyasetçi de var, o işi bizden daha iyi bilen bürokrat da var. Biz istiyoruz ki, o ikisi bizim yazdığımızı okuyup ondan bir fikir alsın. Ama o ne kadar etki eder, ayrı mesele; ama hedef kitle, siyasal karar alma mekanizması (Zühtü, Ankara).

Bilimsel uzmanların etkilemeyi amaçladıkları gruplar arasında öne çıkan bir diğer kitle ise “sivil toplum kuruluşları”dır:

Kamunun arasında önemli bir noktada, eşit mesafede denebilir. Onun için de ben herkese hitap ettiğimi düşünüyorum. Mesela ben yaptığım çalışmada, evet hükümeti, bakanlığı hedefliyorum, genel müdürlükleri hedefliyorum, ona ulaşıyorum, ona ulaştığımı biliyorum; ama aynı zamanda ben, bu alanda çalışan sivil toplum örgütlerini de hedefliyorum (Çiğdem, Ankara).

Medya, iş dünyası, meslek kuruluşları, diplomatlar, diğer düşünce kuruluşları, yerel yönetimler, uluslararası kamuoyu, gençler, entelektüeller ve uzmanlar ise görüşme yapılan uzmanlar tarafından hedef kitle arasında sıralanan grupları oluşturmaktadır.

3.2. Kamuoyu ile İlişki

Habermas, siyaset ile bilim arasındaki ilişkinin ancak kamuoyu ile tamamlanabileceğini ileri sürmektedir. Bu ilişki, kamuoyunun gereksinimleri ile şekillenecek teknik bilgi ve beceriler ile rasyonel tartışma ölçütlerine göre birbiriyle konuşan yurttaşlar arasında ortaya çıkabilecektir. Siyasetin bilimselleştirilmesinin sonucu olarak ortaya çıkacak bilimselleştirilmiş bir toplum, ancak yurttaşların iradeleriyle şekillenen bilim ve tekniğin yaşam pratikleriyle uzlaştırılması ölçüsünde kendisini reşit bir toplum olarak kurabilecektir (Habermas, 2010:106).

Tablo 3. Uzmanların düşünce kuruluşu-kamuoyu ilişkisine bakış açıları

	Kamuoyunu birincil hedef kitle olarak konumlandıranlar	Kamuoyunu siyasal aktörlerden sonra konumlandıranlar	Kamuoyunu hedef kitleleri arasında konumlandırmayanlar	Düşünce kuruluşlarını siyasal aktörler ile kamuoyu arasında köprü olarak konumlandıranlar
Cevap veren kişi sayısı	2	8	5	4
Yüzde	11%	42%	26%	21%

Siyasa sürecine ürettikleri bilimsel bilgi ile etki etmeyi amaçlayan düşünce kuruluşları için siyasal aktörler kadar kamuoyu ile ilişki kurmak konusundaki nasıl bir yaklaşıma sahip olduklarını anlamak amacıyla sorular yöneltilmiştir. Bu sorulara alınan yanıtlar değerlendirildiğinde uzmanların sadece %11'i yani sadece 2 kişi kamuoyunu düşünce kuruluşlarının ilişki kurması gereken öncelikli bir kitle olarak konumlandırmıştır. Diğer yandan uzmanların %26 "yurttaşları" düşünce kuruluşunun ilişki kurması gereken bir kitle olarak görmedikleri ortaya çıkmıştır. Görüşme yapılan dört kişi ise düşünce kuruluşlarını, siyasal aktörler ile kamuoyu arasında köprü görevi görmesi gereken kurumlar olarak konumlandırmıştır. Siyasal aktörler ve karar alma süreçlerinde görevli kişilerin öncelikli ulaşılması ve ilişki kurulması gereken kişiler arasında yer aldığını düşünenler ise %42 ile çoğunluğu oluşturmaktadır. Bu uzmanlar düşünce kuruluşlarında üretilen bilginin, toplumun geri kalanı tarafından anlaşılmasının mümkün olmadığını vurgulamışlardır:

Burası (düşünce kuruluşu) sıradan insana göre fazla elitist kalıyor, fazla ağır kalıyor. Dedığımız gibi, arz-taleple ilgili bir konu. Dışarıdaki herhangi bir vatandaşın Tacikistan'daki barajlarla ne ilgisi olabilir? Anlatılabildim mi? Veya El Şebab, Boko Haram'la adamın ne ilgisi olabilir? En fazla ilgileneceği Türkiye'deki ya da yakın çevresindeki terör örgütleridir, anlatabiliyor muyum? Tabii ama burada sizin yaptığımız iş, zaten kaçınılmaz olarak sınırlı bir çevreyi doğrudan akla getiriyor (Vural, Ankara).

Habermas'ın siyaset ile bilim arasındaki ilişkinin kamuoyu ile ilişkilendirilmesi gerektiği yönündeki düşüncelerine karşın yukarıdaki ifadeden de anlaşılacağı üzere kamuoyu, karar alma süreçlerine dahil edilmek istenmemekte ve bu nedenle karar alma süreci seçkin bir tutumla sadece siyasal aktörler ile bilimsel uzmanlar arasında sürdürülmesi gereken bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Bu bakış açısının yansımaları olarak bilimsel araştırma projeleri pratik sorunlardan çıkmak yerine bilim insanları tarafından saptanan sorunlar üzerine yoğunlaşmakta ve kamuoyuna ihtiyaç duymadan siyasetçilere aktarılmaktadır.

Görüşme yapılan uzmanlardan bir diğeri ise kamuoyunun siyasete karşı ilgisizliği nedeniyle karar alma süreçlerinde inisiyatif almadıklarından şikayet etmektedir:

Ne yazık ki, çok üzülerek söyleyelim, Türkiye'de istemediğimiz şekilde değişimin ve dönüşümün ana aktörü politikacı. Üniversiteler, sivil toplum, şirketler daha fazla değişimi ve dönüşümü istemeli ve daha fazla sorumluluk alıp bu yönde mücadele etmeli ama böyle olmuyor (Ali, Ankara).

Bilimsel uzmanlardan birisi ise yürüttükleri çalışmalarda siyasal aktörlerle ilişki kurmalarının arkasında yatan asıl sorumluluğun, kamuoyuna karşı sorumluluktan ileri geldiğini ifade etmiştir:

Bence öncelikle toplumun işine yaraması benim önceliğim olur; topluma dönüştürücü etkisinin olması, toplumunun beynini açması benim önceliğim olur. O anlamda siyasete de etki edebiliyorsanız ne ala. Çünkü siyasete etki etmek daha uzun vadeli bir iş, ama toplumun gündemine taşımak... Aslında o da bir anlamda siyasetin gündemine taşımak oluyor yani toplumu dönüştürdüğün zaman siyaseti de dönüştürmüş olursunuz (Fatih, İstanbul).

3.3. Çalışma Çıktılarının Yazımında Kullanılan Dil

Düşünce kuruluşlarında yürütülen çalışmalar sonrasında rapor, analiz, politika notu vd. yürütülen çalışma çıktılarının yazımı aşamasında nasıl bir dil kullanıldığını, bu dilin sokaktaki vatandaşın anlayabileceği sadelikte olup olmadığını anlamaya yönelik sorular sorulmuştur.

Tablo 4'ten de anlaşılacağı üzere, araştırmalar sonucunda elde edilen verilerin rapor, analiz, politika notu vb. yazılı çıktılara dönüştürülürken kullanılan teknik dili basitleştirme ve anlaşılır kılma çabası içerisinde oldukları sonucuna varılmıştır. Ancak bu basitleştirmenin amacı, kamuoyu tarafından anlaşılma ve takip edilebilme kaygısından ziyade siyasal aktörlerin çalışma çıktılarını okumasını ve anlamasını kolaylaştırmak kaygısından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4. Uzmanların hazırladıkları çıktılarda dil kullanımı

	Herkesin anlayacağı dili kullanma çabası	Çalışmanın hedef kitlesine göre değişen dil kullanımı	Öncelik kamuoyu olmamakla birlikte olabildiğince anlaşılır bir dil kullanma çabası	Think tank dili
Cevap veren kişi sayısı	6	3	5	5
Yüzde	32%	16%	26%	26%

Uzmanlar, çalışmaya göre konunun muhataplarının değişiklik gösterdiğini ve bu nedenle konuya ilgi duyan herkesin anlayabileceği yalınlıkta yazma gayreti içerisinde olduklarını şu sözleriyle aktarmıştır:

Herkes her konuyu anlayamaz. Teknik bir meseleyse anlayamayabilir. Biz problemi ortaya koymaya çalışıyoruz. Ben sade şekilde koymaya çalışıyorum. Konuya ilgi duyanlar anlayabiliyor. Uzman olmasa bile konuya ilgi duyanların anlayabileceği bir dil kullanıyoruz. Yaptığımız çalışmanın muhatapları kim ise onlara erişmek istiyorsunuz (Ali, Ankara).

Düşünce kuruluşlarında üretilen bilginin yazımında “akademik dil ile gazetecilik dili” arasında bir yazım tekniği kullanımının tercih edildiği, görüşme yapılan beş uzman tarafından vurgulanmıştır:

Basit bir dille yazmaya çalışıyoruz, öyle akademik, çok ağdalı, bol referanslı, literatürden, “Schopenhauer’un dediği gibi...” falan değil. Basit yazmaya çalışıyoruz ama biraz entelektüel birikim gerekiyor tabii, ne olursa olsun. O (çalışılan) konu hakkında her sokaktan geçen adam ne kadar faydalanabilir bilmiyorum ama öyle ağır, ağdalı yazmamaya çalışıyoruz; basit, anlaşılır cümlelerle, sade yazmaya çalışıyoruz. Daha genç, dinamik bir dille, kısa, anlaşılır cümlelerle. Daha çok journalistik bir dille yazmaya çalışıyoruz, kolay okunan. Bazılarında oluyor, bazılarında olmuyor (Fatih, İstanbul).

Görüşme yapılan uzmanlardan bir tanesi “kamuoyu”nu hedef kitleleri arasında sıralamış olmasına rağmen sokaktaki insanın analitik düşünebilme becerisine sahip olmadığını, bu nedenle de düşünce kuruluşlarında üretilen bilgiyi anlamasının mümkün olamayacağını vurgulayarak daha önce söyledikleri ile çelişen bir açıklama yapmıştır:

Gazetecilikten âlâ, akademisyenlikten aşağı bir dil”. Sokaktaki insanın anlayacağı kadar değil ama sadece akademisyenlerin algılayacağı, hele ki Türkiye’de akademik gelenekte, birkaç paragraf süren cümleler, insanlar beni ne kadar anlamazsa o kadar hikmetli şeyler yazarım gibi bir anlayış var. Oradan hızla uzaklaşıyoruz ama öbür taraftan biz sofistike bir iş yapıyoruz. Sokaktaki insan analitik şeyi anlamaz. Anlıyorsa siz de bir kabahat vardır, işi gerekli analitik seviyede yapmamışsınız demektir (Eren, İstanbul).

3.4. Çalışma Çıktılarının Kamuoyu ile Paylaşımı

Bilimsel bilginin özgürce dolaşımına imkân tanınması ve bu bilginin kamuoyunun gündelik diline tercüme edilerek kamusal tartışmalarla biçimlendirilmesine imkan tanınması demokrasilerde alınacak kararların, siyasal aktörlerin ve bilimsel uzmanların tekelinden kurtararak meşru kamu rızasından doğmasını mümkün kılmaktadır (Habermas, 2010:105). Bu nedenle görüşme yapılan uzmanlara, bir konu üzerinde çalışmayı tamamladıktan sonra çıktıların kamuoyu ile nasıl paylaşıldığını anlamayı amaçlayan sorular sorulmuştur.

Tablo 5. Uzmanların çalışma çıktılarını kamuoyu ile paylaşma kanalları

	Kamuoyu toplantıları	Sosyal medya paylaşımları	Kurumsal web sayfası	Basın toplantısı	Basılı yayınlar	E-yayımlar	Panel, konferans, çalıştay vb.
1		x	x		x	x	x
2		x	x		x	x	x
3		x	x	x	x	x	x
4	x	x	x		x	x	x
5		x	x		x	x	x
6		x	x	x	x	x	x
7		x	x	x	x	x	x
8		x	x		x	x	x
9		x	x		x	x	x
10		x	x		x	x	x
11		x	x		x	x	x
12		x	x		x	x	x
13		x	x		x	x	x
14		x	x		x	x	x
15		x	x		x	x	x
16		x	x		x	x	x
17		x	x	x	x	x	x
18		x	x		x	x	x
19		x	x		x	x	x

Bu sorulara verilen yanıtlar göz önünde bulundurularak hazırlanan Tablo 5'te de görüldüğü üzere, karar alma süreçlerini etkilemek amacıyla yürütülen çalışmaların sonuçlarını kamuoyu ile bir araya gelerek paylaşmanın, düşünce kuruluşlarından sadece bir tanesi tarafından yerine getirildiği görülmektedir. Panel, konferans, çalıştay vb. etkinlikler ise belirli bir hedef kitlenin katılımı amacıyla düzenlenmektedir. Bu toplantılar kamuoyunun katılımına kapalı olmamakla birlikte duyuruların geniş halk kitlelerine ulaşacak kanallardan yapılmaması nedeniyle katılım da geniş ölçekli gerçekleşmemektedir. İnternet kullanımının yaygınlaşması ve maliyeti nedeniyle basın toplantıları günümüzde pek tercih edilmeyen kanallardan birisi durumuna gelmiştir. Yine aynı nedenlerle basılı yayınların sayısı giderek azalırken e-yayınlar ön plana çıkmıştır. Tüm rapor, politika notu, analiz vb. çalışmalar e-yayın olarak hazırlanıyor olmakla birlikte bu çalışmaların sadece bir kısmı basılı olarak yayınlanmaktadır.

Tüm düşünce kuruluşlarının web sayfaları ve sosyal medya hesapları incelendiğinde sosyal medya paylaşımlarının kurumsal web sayfalarına göre daha aktif kullanıldığı göze çarpmaktadır. Sosyal medya hesaplarının herkesin erişimine açık olması nedeniyle yürütülen çalışmalara ilgi duyan herkesin gerekli bilgiye ulaşabilmenin mümkün olduğu tüm uzmanlar tarafından vurgulanmıştır. Çıktıların kamuoyu ile paylaşımı açısından bu imkanın sunuluyor olması yeterli görülmektedir:

Yaptığımız çalışmaları son zamanlarda, eskiden bu yoktu ama teknolojinin gelişmesi ile birlikte eğer kitaplaştırmamışsak; çünkü kitabı ayrı bir değer veriyoruz biz. Kitaplaştırmamışsak onu dijital olarak yayınlıyoruz ya da dijital olarak kitabın satışını ya da teminini sağlayacak şekilde sosyal medya hesaplarımızdan, kendi websayfamız üzerinden duyurusunu yapıyoruz. Böylelikle onları da paylaşımına açıyoruz. Sosyal medya üzerinden vesaire biz iletiyoruz ama bunu biraz daha ilgilisi olarak gördüğümüz insanlara ulaştırmayı hedefliyoruz ama bunun haricinde de sosyal medya üzerinden canlı yayın vesaire de yapıyoruz (Adil, Ankara).

Bilimsel bilginin müşterisi artık öğrenen bir halk kitlesi ya da tartışan bir kamu değil, bilimsel araştırma sürecinin çıktısını, siyasa sürecinde bir ürün olarak kullanacak olan sipariş verici olarak görülmektedir. Pratikte önemli etkileri olabilecek bilimsel araştırma sonuçları, siyasal kamusal alan için zor ulaşılabilir bilgilere de dönüşebilmektedir. Askeri gizlilik gibi gerekçeleriyle bu bilgilerin özgürce değiş-tokuşu engellenebilmektedir. Gizliliğin neden olduğu "bürokratik yalıtım" bilim ile kamusal alan arasında bir barikat yaratarak iletişim akışını bozmaktadır (Habermas, 2010:103):

Görsel-yazılı medyada sürekli kurumsal web sayfaları üzerinden bütün tüm think tankler açısından böyle bir bilgilerin ve analizin dağıtımını sağlıyoruz, yayınlarımız var. Ve bütün bunlar kamu kurum ve kuruluşlarına dağılıyor. Web sayfası en fazla kitleye ulaşabileceğimiz için çift dilli oluyor hatta bizim gibi merkezler üç dilli Arapçayı da katarak Ortadoğu'daki alıcılara uluslararası İngilizce üzerinden de bütün dünyaya çalışmalarımızı sunabiliyorsunuz. Basılı yayınlarda var ama dünyada giderek daha çok online yayına doğru gidiyor. Şöyle yapılan bütün çalışmalar, raporlar, makaleler, analizler akademik yayınların tamamı full text, online ve free olarak hepsi yayınlanıyor. Bunun tek istisnası kurumlara özel hazırlanan çalışmalarda bazen güvenlik açısından hassasiyeti olduğu düşünülen kısımların bazıları yayınlanamayabiliyor. Onlar finansmanını yapan kuruma özel bilgiler olarak ama bunlar çok istisnai. Çalışmaların %95'i yayınlanıyor (Taylan, Ankara).

Görüşme yapılan uzmanlardan sadece ikisi proje bazlı da olsa geniş bir katılımın sağlanması amacıyla kamuoyu ile paylaşım konusunda hassasiyet gösterildiğine dair açıklamalar yapmışlardır:

Projesine göre değişiyor. Mesela bizim ...² projesinde medya üzerinden çok duyuruldu bu. Çünkü herhangi bir yurttaşın da girip direkt olarak yararlanabileceği bilgileri içermekteydi. Aslında böyle bir şey bu proje üzerinde yapıldı ve bazı diğer projelerde de medya toplantıları, basın toplantıları, basının çağırılmasına dikkat ediliyor. Ama bazı projelerde, direkt yurttaş erişebilecek gibi tasarlanmıyor. Bu organizasyonlar, kapanış toplantıları vesaire daha STK, akademi ve yönetim yani siyasal aktörler arasında kalıyor (Ayşe, İstanbul).

² Düşünce kuruluşunun yürüttüğü projenin ismi, kişisel verilerin korunması amacıyla gizlenmiştir.

Açık toplantıları bütün ağlardan paylaşmaya çalışıyoruz ki dışarıdan da insanlar gelsinler. Üç sene önce ...³ buluşmaları yapıyorduk. Onun afişlerini diğer üniversitelere de dağıtıyorduk, ofisin kapısına asıyorduk ve kapının önünden geçerken gören ve içeri gelen insanlar çok oldu (Merve, İstanbul).

Uzmanların ifadelerinden de anlaşıldığı üzere kamuoyu ile bilgi paylaşımı çabasının belirli projelerle kısıtlandığı ve geniş halk kitlelerini içine alabilecek yeterlilikte olmadığı görülmektedir. Mevcut siyasal düzen içerisinde bilim insanları ile siyasal aktörler arasında kurulan diyalogu, siyasal kamusal alanın daha geniş sınırlarına taşıma gerekliliği düşünülmemektedir (Habermas, 2010:106).

4. SONUÇ

Teknik rasyonalite ile bürokratik yönetimin gelişmesinin birlikte meydana gelmesi sonucu siyasetin bilen insanlara duyduğu gereksinim, bilimsel uzmanların teknik rasyonalitenin yükselişinde rol oynayan önemli bir aktör haline getirmiştir. Uzmanların siyasetteki artan etkisi, siyaset ve bilim arasında kurulan yakın ilişkinin bir sonucudur. Habermas'ın bilim ve siyasetin karşılıklı ilişkisine yönelik modelleri çerçevesinde Türkiye'deki düşünce kuruluşları mercek altına alındığında siyasa sürecine etki edecek çalışmalar, siyasal kamusal alanda kamusal tartışma imkanları yaratmadan yürütülmekte ve demokratik irade oluşumunu dışlayıcı bir tutum ile bilimsel bilgiler siyasal aktörlerin hizmetine sunulmaktadır.

Alınan siyasal kararların meşrulaştırıcı zeminini oluşturan bilimsel çalışmalar, kamusal katılımı dışladığı ölçüde rasyonelleştirme işlevi görmek yerine irrasyonel bir rol üstlenmektedir. Oysa bilim ile siyaset arasında köprü görevi görmesi beklenen düşünce kuruluşlarının, faaliyetlerine yurttaşların katılım imkânlarını çoğaltmaları doğrultusunda teknokratik tutumlarından uzaklaşarak pragmatik modelde öngörülen iletişim koşullarının demokratik biçimde kurumsallaşabilmesine hizmet eden bir konuma geçmeleri mümkün olacaktır. Aksi takdirde, kitle temeline taşınmayan bilimsel tartışmalar, demokratik sistemleri güçlendirme işlevini yerine getiremeyecektir.

Düşünce kuruluşları tarafından yürütülen çalışma çıktılarının sadece sosyal medya hesapları ve web sayfaları üzerinden erişimine imkân tanınması, kamuoyunun bilimsel bilgi ile bilgilendirildiği anlamını taşımamaktadır. Kamuoyunun gündelik diline tercüme edilmeden yayınlanmış her bilimsel bilgi, kamuoyunun bilgileneceği yerine siyasal aktörlerin çıkarlarına hizmet edecektir. Seçkin bir tutumla pratik sorunları kamusal tartışmadan dışlama eğilimi, siyasal rüştü elinden alınmış, göstermelik bir kamusal alanda itaat eden kitleler yaratacaktır.

Siyasal aktörler ile bilimsel uzmanlar arasında kapalı kapılar arkasında devam edecek olan iletişim, siyasetin bilimselleşmesi uğruna bilimin siyasallaşması riskini de beraberinde taşımaktadır. Bilimsel çalışmanın sipariş vericisi konumuna geçen siyasal aktör ile karşılıklı çıkar ilişkisi, tarafsız olarak kabul edilen uzmanların güç/iktidar yapısının bir parçası olarak hizmet vermesinin yolunu açacaktır. Bilimsel uzmanların siyasal arenadaki varlıklarının demokratik sorunlara yol açmaması için karar vericiler ile uzmanlar arasındaki ilişkiye kamuoyunun dâhil edilmesi bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak böylece, birbiriyle konuşabilen yurttaşlar arasında katılım imkanlarının genişletildiği, eleştirel düşüncenin şekillendirdiği, dönüşümlü bir iletişimin olanaklı kılındığı oranda bilimselleştirilmiş bir toplumdaki ve siyasetin bilimselleşmesinden söz etmek mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

Eisenhower, Dwight D. (1961). "Military-Industrial Complex Speech", Public Papers of the Presidents, ss. 1035- 1040. (Ziyaret Tarihi: 27.09.2020)

<https://quod.lib.umich.edu/cgi/t/text/text-idx?page=browse&c=ppotpus>

Çetin, Muharrem, Süleyman Şahan. (2019). "Teknokrasi Teorisi Bağlamında Politika Uzmanlaşma ve Demokrasi", Social Sciences Studies Journal, 40 (5): 4037-4048.

Fischer, Frank. (1990). Technocracy and The Politics of Expertise, Sage, California.

Fischer, Frank. (1991). "American Think Tanks: Policy Elites and the Politicization of Expertise", Governance: An International Journal of Policy and Administration, 4 (3): 332-353.

³ Düşünce kuruluşunun yürüttüğü etkinliğin ismi, kişisel verilerin korunması amacıyla gizlenmiştir.

- Habermas, Jürgen, (2010), İdeoloji Olarak Teknik ve Bilim, Çev. Mustafa Tüzel, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Keskin, Fatih. (2011). Politik Profesyoneller ve Uzmanlar, De Ki Basım, Ankara.
- Keskin, Fatih. (2014). Politik İletişim Sözlüğü, İmge Kitabevi, Ankara.
- Köker, Eser. (2007). Politikanın İletişimi İletişimin Politikası, İmge Kitabevi, Ankara.
- Sager, Fritz. (2007). “Habermas’ Models of Decisionism, Technocracy and Pragmatism in Times of Governance: The Relationship of Public Administration, Politics and Science in The Alcohol Prevention Policies of The Swiss Member States”, Public Administration, 85 (2): 429–447.
- Weingart, Peter. (1999). “Scientific Expertise and Political Accountability: Paradoxes of Science in Politics”, Science and Public Policy, 26 (3): 151–161.

